

POSTANOWIENIE

27 czerwca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Marcin Łochowski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 27 czerwca 2024 r. w Warszawie
zażalenia R. S.

na postanowienie Sądu Okręgowego w Katowicach

z 9 stycznia 2023 r., XIX Ga 307/22,

w sprawie z wniosku R. S.

z udziałem K. B.

o zniesienie współwłasności,

uchyla zaskarżone postanowienie.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Katowicach postanowieniem z 9 stycznia 2023 r. uchylił postanowienie wstępne Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej z 27 stycznia 2022 r. i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania. W uchylonym postanowieniu Sąd Rejonowy uznał co do zasady, że podział budynku (zniesienie współwłasności nieruchomości), którego dotyczy postępowanie, na dwa samodzielne lokale jest wedle opinii biegłego sądowego z zakresu budownictwa możliwy po wykonaniu prac adaptacyjnych, do wykonania których upoważnił i zobowiązał wnioskodawcę w terminie 6 tygodni pod rygorem innego sposobu zniesienia współwłasności.

Sąd drugiej instancji stwierdził, że w sprawie nie poczyniono ustaleń oraz rozważań odnośnie do okoliczności sprawy, które miałyby przemawiać za

zniesieniem współwłasności w drodze ustanowienia odrębnej własności lokali, w kształcie wynikającym z przeprowadzonej w sprawie opinii biegłego sądowego. Sąd Okręgowy uznał, że Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty sprawy, gdyż nie wyjaśnił i nie poddał ocenie okoliczności faktycznych niezbędnych do przesądzenia, że wskazany sposób zniesienia współwłasności jest w sprawie usprawiedliwiony co do zasady.

Zażalenie na to postanowienie wniósł wnioskodawca, zaskarżając je w całości, wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Skarżący zarzucił naruszenie: art. 386 § 4 k.p.c., art. 378 w zw. z art. 233 § 1 i 2 w zw. z art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 i art. 382 k.p.c., art. 378 w zw. z art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 i art. 382 k.p.c., art. 328 § 2 w zw. z art. 233 § 1 i 2 k.p.c., art. 233 § 1 k.p.c. i art. 328 § 2 k.p.c.

W odpowiedzi na zażalenie uczestnik postępowania wnosił o jego oddalenie oraz zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Rozpoznając przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. zażalenie na kasatoryjne orzeczenie sądu drugiej instancji, Sąd Najwyższy bada jedynie, czy sąd ten prawidłowo zastosował art. 386 § 2 lub § 4 k.p.c. Sąd drugiej instancji może bowiem uchylić zaskarżony wyrok (w postępowaniu nieprocesowym postanowienie co do istoty sprawy – art. 13 § 2 k.p.c.) i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania tylko w przypadku nieważności postępowania (§ 2), nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy zachodzi konieczność przeprowadzenia przez ten sąd postępowania dowodowego w całości (§ 4).

Zażalenie na orzeczenie kasatoryjne służy więc przeprowadzeniu kontroli, czy orzeczenie zostało prawidłowo oparte na jednej z tych przesłanek, a zatem, czy powołana przez sąd rozpoznający apelację przyczyna uchylenia odpowiada ustawowej podstawie. Przedmiotem badania przy rozpoznaniu zażalenia jest więc istnienie procesowych podstaw wydania przez sąd drugiej instancji orzeczenia kasatoryjnego, zamiast merytorycznego zakończenia sprawy (postanowienia SN: z 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, OSNC 2013, nr 3, poz. 41; z 14 marca 2019 r., IV CZ 94/18).

Sąd Najwyższy przyjmuje konsekwentnie, że rozstrzygnięcie o uchyleniu orzeczenia sądu pierwszej instancji i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania następuje w razie stwierdzenia takich wad tego orzeczenia, których sąd drugiej instancji nie może sam usunąć, wydając orzeczenie reformatoryjne. Prowadzenie przez sąd drugiej instancji uzupełniającego postępowania dowodowego i orzekanie reformatoryjne powinno zatem stanowić regułę, gdyż odpowiada założeniom apelacji pełnej. Przemawia to za ścieśniającą wykładnią przyczyn uchylenia orzeczenia określonych w art. 386 § 2 i § 4 k.p.c.

2. Zgodnie z art. 11 ust. 2 u.w.l. jeżeli uczynienie zadość przesłance samodzielności lokali wymaga wykonania robót adaptacyjnych, sąd może w postanowieniu wstępnym, uznającym żądanie ustanowienia odrębnej własności lokali w zasadzie za usprawiedliwione, upoważnić zainteresowanego uczestnika postępowania do ich wykonania – tymczasowo na jego koszt. W razie przeszkód stawianych przez innych uczestników, sąd – w postanowieniu wstępnym lub w postanowieniu oddzielnym – może wydać stosowne nakazy lub zakazy. W okolicznościach sprawy nie może więc budzić wątpliwości dopuszczalność wydania przez Sąd Rejonowy postanowienia wstępnego.

Takie rozwiązanie stanowi odstępstwo od ogólnych reguł dotyczących znoszenia współwłasności. Co do zasady bowiem w sprawie o zniesienie współwłasności nie jest dopuszczalne wydanie postanowienia wstępnego określającego sposób zniesienia współwłasności (zob. postanowienia SN: z 25 listopada 1989 r. II CKN 750/98; z 30 września 2004 r., IV CK 455/04; z 22 października 2009 r., III CSK 21/09; z 20 czerwca 2022 r. II CSKP 127/22).

3. W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalone jest stanowisko, że do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy zaniechał on zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (m.in. wyroki z 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 22, i z 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, oraz postanowienia: z 26 listopada 2012 r., III SZ 3/12;

z 15 lutego 2013 r., I CZ 186/12; z 26 marca 2014 r., V CZ 14/14; z 27 czerwca 2014 r., V CZ 41/14; z 4 września 2014 r., II CZ 41/14; z 4 września 2014 r., II CZ 43/14).

W przypadku wydania na podstawie art. 11 ust. 2 u.w.l. postanowienia wstępnego, nierozpoznanie istoty sprawy o zniesienie współwłasności nieruchomości mogłoby nastąpić w zasadzie tylko wtedy, gdyby sąd orzekł w ten sposób o nieruchomości nie stanowiącej przedmiotu postępowania. Taka sytuacja jednak nie zachodzi.

W okolicznościach sprawy, jeżeli Sąd Okręgowy uznał, że konieczne jest uzupełnienie postępowania dowodowego dla rozstrzygnięcia o zasadności postanowienia wstępnego, powinien to uczynić (art. 382 k.p.c.). Gdyby Sąd drugiej instancji stwierdził, że określony w postanowieniu wstępnym sposób zniesienia współwłasności jest wykluczony powinien uwzględnić apelację i w ramach orzeczenia reformatoryjnego uchylić postanowienie wstępne (art. 386 § 1 k.p.c.), ewentualnie zmienić je wskazując na inny sposób podziału, np. na inną liczbę lokali, lokale o innej powierzchni lub inaczej usytuowane w budynku. W przeciwnym razie apelację należało oddalić (art. 385 k.p.c.). W każdej z tych sytuacji orzeczenie Sądu Okręgowego powinno ostatecznie rozstrzygać kwestię objętą postanowieniem wstępnym.

4. Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w zw. z art. 394¹ § 3 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. uchylił zaskarżone postanowienie i nie rozstrzygał o kosztach postępowania zażaleniowego, skoro obowiązek rozstrzygania przez sąd właściwy przy ponownym rozpoznaniu sprawy o kosztach postępowania zażaleniowego toczącego się przed Sądem Najwyższym wynika wprost z ustawy (tak postanowienie SN z 8 listopada 2019 r., V CZ 50/19, OSNC-ZD 2021, nr B, poz. 18).

(D.Z.)

[ms]